

УДК 81'243: 37.02: 008.6

Павло Полюхович (Україна)
ORCID ID: 0009-0000-0550-760X

ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ТЮРКОЛОГІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ ЗАСОБАМИ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ

У статті проаналізовано підходи до формування лінгвосоціокультурної підходи до формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні у студентів-філологів засобами поетичних творів, серед яких компетентнісний, комунікативний, лінгвосоціокультурний та герменевтичний. Компетентнісний підхід залучено для формування лінгвосоціокультурної компетентності, яку визначено як здатність інтерпретувати тексти та розуміти культурно марковану інформацію – фактуальну, фонову, літературознавчу, підтекстову, емотивно-оцінну, а також культурно марковану лексику і символіку образів. Герменевтичний підхід орієнтований на інтерпретацію текстів і передбачає розвиток умінь аналізу і інтерпретації поетичних творів. Основним способом досягнення цієї мети є вправлення в аналізі, результатом навчання має бути здатність аналізувати твір і інтерпретувати різні види інформації. Комунікативний підхід охоплює інтеграцію читання з говорінням, використання автентичних творів для розвитку компетентності та контроль умінь читання, розуміння та інтерпретації культурно маркованої інформації та мовних одиниць. Лінгвосоціокультурний підхід зацентовано на навчанні культурно маркованих одиниць, пізнанні культури через ці одиниці, використанні поетичного твору для формування країнознавчих знань, а також розширенні культурологічних знань через реінтерпретацію твору. Основними принципами навчання визначено такі: принцип автентичного характеру мовних матеріалів, орієнтації на формування компетентності, взаємопов'язаного навчання мови і культури, урахування рідної мови та культури, розвитку креативності студентів, комунікативної спрямованості навчання, опори на мовні одиниці, залучення додаткових джерел інформації, попереднього вивчення культурного контексту поетичного твору.

Ключові слова: підходи до навчання, принципи навчання, навчання турецької мови, поетичний твір, лінгвосоціокультурна компетентність.

Вступ

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх фахівців з турецької мови є важливим та перспективним напрямом в освіті, що зумовлене потребою в розвитку співпраці між Україною та Турецької Республікою в різних векторах – політичному, економічному, культурному, освітньо-науковому, туристичному. Зміцнення двосторонніх відносин, а також поглиблення економічної, культурної та політичної співпраці між двома державами потребує висококваліфікованих фахівців, які можуть ефективно спілкуватися турецькою мовою, розуміти культурні та соціальні особливості обох народів.

Туреччина має надзвичайно багату культурну і мовну спадщину, створену завдяки її стратегічному розташуванню

між Сходом і Заходом, а також унаслідок її стратегічного розташування між Сходом і Заходом, а також через взаємодію різних цивілізацій протягом тисячоліть. Країна славиться своєю історією, що налічує тисячі років, та багатою культурою. Для повного розуміння турецької мови необхідно глибше зануритися в турецьку культуру, оскільки мова тісно пов'язана з історією, традиціями та світоглядом народу. Турецька мова відображає багатий культурний контекст, і багато явищ в її лексиці, граматиці та фразеології є наслідком історичних, соціальних та релігійних впливів, які формували турецьку націю протягом століть. Культурний шар інформації є однією з основних характеристик поетичних творів, оскільки поезія відображає світогляд, соціальні норми, історичні

події та культурні цінності народу, що її створює. У поетичних творах втілюється не лише індивідуальна думка автора, але й колективна культура, яка передається через мову, символи, образи та метафори. Кожен поетичний твір містить культурні маркери, що є частиною мовної картини світу, і ці маркери допомагають зрозуміти глибину національної ідентичності, традицій, релігійних уявлень і соціальних процесів. Тому

поетичний твір належить до засобів формування турецькомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні. Одним із першочергових завдань формування у студентів-тюркологів лінгвосоціокультурної компетентності в читанні є визначення фундаментальних засад – підходів та принципів навчання, які наразі не були предметом спеціального дослідження.

Отже, потреба у фахівцях тюркологів з високим рівнем комунікативної компетентності в цілому та лінгвосоціокультурної компетентності зокрема, з широким діапазоном соціокультурних, соціолінгвістичних та соціальних знань, відсутність наукових досліджень, присвячених визначенню підходів та принципів формування турецькомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору українських студентів, унікальність турецької культури та турецької мови в її культураносній функції зумовлюють актуальність цієї публікації.

Огляд попередніх досліджень і публікацій. Дослідження останніх років свідчать про те, що інтерес до методики навчання турецької мови значно зріс. Так, Джигора (2019) дослідила питання про використання інноваційних технологій, спрямованих на розвиток комунікативної іншомовної компетентності, з метою стимулювання стійкого інтересу та мотивації учнів середньої школи до вивчення турецької мови на засадах

особистісно орієнтованого підходу. Авраменко (2022) теоретично обґрунтувала та розробила підсистему вправ для навчання фонетики турецької мови. Жанрові особливості турецьких мані та способи їх використання на заняттях з турецької мови розкрили Скразловська та Прокопчук (2021). Андрущенко (2022) дослідила використання скоромовок для формування фонетичних навичок на заняттях з турецької мови. Можливості застосування еклектичного методу в навчанні турецької мови описує Корчинська (2021). Рижанкова (2014) розглянула комунікативний підхід та принцип комунікативності, а також визначила методи та прийоми (які поширюються на навчання усіх іноземних мов) до навчання турецької мови на початковому етапі навчання. Фатянова (2022) окреслила окремі принципи добору матеріалів для домашнього читання при вивченні турецької мови. Бец та Бец (2019) розробили окремі аспекти навчання говоріння турецькою мовою майбутніх офіцерів-прикордонників. Дослідники обґрунтували, що основою комунікативної компетентності є мовленнєві уміння, які можна розвивати на основі сформованих мовних засобів усного та писемного мовлення, а також у контексті соціокультурних і соціолінгвістичних знань (Бец, Бец, 2019). Ерсьозоглу (2017) описала способи навчання турецької мови українських студентів шляхом долучення їх до турецьких традицій. Дослідниця визначила шляхи долучення здобувачів освіти. Цілісно теоретичні засади навчання турецької мови розробила Кіндрась (2016). У її дисертації, присвяченій навчанню студентів мовних спеціальностей усного турецького монологічного мовлення на початковому рівні, дослідниця визначила підходи до формування компетентності в усному монологічному мовленні

(комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та рівневий); принципи навчання (комунікативності, соціокультурного спрямування, домінантної ролі вправ, функціональності, взаємопов'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності, відповідності типів і видів вправ лінгвопсихологічним характеристикам монологічного мовлення, урахування труднощів навчання турецької мови українськими студентами); методи, прийоми, види наочності для навчання монологічного мовлення (Кіндрась, 2016). Окремі підходи та принципи навчання турецької мови, виділені Кіндрась (2016), можуть бути переосмислені в контексті формування у студентів-філологів лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичних творів.

Мета і завдання статті – окреслити підходи та принципи формування у студентів-тюркологів лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору.

Методологія дослідження

Дослідження ґрунтується на ідеях *філософії культурного релятивізму*, основні положення якого були сформульовані Боасом (Boas, 2015). Його філософська позиція полягає в тому, що кожна культура має свої власні цінності, норми, погляди на світ, які не можна виводити або оцінювати лише з погляду іншої культури; у контексті формування лінгвосоціокультурної компетентності студенти повинні навчитися розуміти та сприймати культурні відмінності, без нав'язування певних культурних чи мовних стандартів; вивчення поетичних творів дає можливість зануритись у культурні контексти, в яких ці твори були створені, і пізнати специфічну "логіку" тієї чи іншої культури); *раціоналістичного підходу до розуміння* положення якого описані Гадамером (2000). Ці положення ґрунтуються на тому, що читач сприймає

і розуміє твір з позиції свого досвіду – лінгвального та екстралінгвального. Раціоналістична герменевтика забезпечує об'єктивний та системний підхід до інтерпретації поетичних творів; розуміння поетичного твору на різних рівнях передбачає визначення авторського задуму, аналізу мовних та культурних елементів тексту, врахування історичних та культурних умов його створення. У контексті раціоналістичної герменевтики поетичний твір розглядають не лише як лінгвістичний, але й як культурно значущий феномен. Усе це допомагає студентам формувати лінгвосоціокультурну компетентність через глибоке розуміння мови, культури та контексту твору). Автор дотримується ідеї інтегративності підходів та принципів навчання: підходи – компетентнісний, комунікативний, лінгвосоціокультурний та герменевтичний – поєднуються для формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні, для розуміння текстів і їхнього аналізу в контексті різних культур та соціальних умов.

Результати дослідження та їх обговорення

Підхід до навчання розуміємо як "глобальну і системну організацію та самоорганізацію освітнього процесу, яка охоплює всі його компоненти і насамперед самих суб'єктів педагогічної взаємодії – викладача і студента" (Шовковий та ін., 2021, с. 5). Отже, підхід до навчання визначає основні засади цього процесу: мету та очікувані результати, зміст навчального матеріалу, методи і прийоми, технології, а також засоби, форми та об'єкти контролю. Він формує стратегію організації та здійснення процесу навчання іноземної мови.

Ключовими у формуванні в студентів-філологів турецькомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні є *компетентнісний, комунікативний, лінгво-*

соціокультурний та герменевтичний підходи.

На думку Макулової (Makulova, 2015), **компетентнісний** підхід наразі є ключовим на різних рівнях освіти, яка нині спрямована не на передавання знань, які постійно застарівають, а на оволодіння основними компетентностями, які дають змогу майбутнім фахівцям здобувати знання самостійно, реагувати на потреби та виклики часу згідно з Челлі та Хуні (Chelli & Khouni, 2011). Цей підхід орієнтований на формування у здобувачів освіти комплексу компетентностей, які забезпечують готовність до професійної діяльності, до різноманітних викликів у складних, часом незвичних ситуацій спілкування.

Компетентність розуміємо як "...інтегральну якість особистості, яка проявляється в її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності" (за цит. Ягупов, Свистун, 2007, с. 4). Компетентність описується в термінах здатності використовувати знання, навички, уміння в умовах реального життя (Baizhanova, 2020). Філологи-тюркологи під час навчання на бакалавраті повинні набути здатності до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу текстів у галузі тюркології; здатності здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний, перекладознавчий аналіз текстів різних стилів і жанрів (Покровська, 2021; Стопар-Аяр, 2020). Професія філолога виходить за межі простої комунікації. Філолог має уміти працювати з текстами – здійснювати їхній аналіз та інтерпретацію, що лежить в основі комунікативної, перекладацької та науково-дослідницької діяльності.

Лінгвосоціокультурна компетентність є складником комунікативної компетентності й орієнтовна на формування таких знань, навичок та вмінь, які забезпечують здатність та готовність до користування мовою в її культуроносній функції. Лінгвосоціокультурна компетентність існує інтегровано з іншими – мовними та мовленнєвими. Тому в нашому дослідженні оперуємо поняттям "лінгвосоціокультурна компетентність в читанні".

Лінгвосоціокультурну компетентність в читанні розуміємо як здатність орієнтуватися в структурно-смісловій організації дискурсу, розпізнавати, адекватно розуміти та критично інтерпретувати лінгвосоціокультурну інформацію, яку він містить.

Лінгвосоціокультурну інформацію визначаємо як "інформацію соціокультурного, соціолінгвістичного та соціального характеру, яка знаходить відображення в вербальних та невербальних засобах комунікації" (Бачинська, 2016: с. 22). Лінгвосоціокультурна інформація – інформація енциклопедичного, або екстралінгвального, характеру (знання культури, побуту, понять, реалій культури народу, мова якого вивчається); лінгвального характеру – культурно марковані мовні одиниці; літературознавчого характеру (інформація про жанрові, композиційні особливості твору). Тож інформацію, що має лінгвосоціокультурний характер у художньому тексті, можна поділити на такі категорії: факти, що мають країнознавчий контекст; додаткові відомості про твір, зокрема час, місце написання і світогляд автора; літературознавчі дані, що описують особливості стилю, жанру, структури і метричних форм; підтекст, який містить приховану інформацію, що потребує тлумачення; емоційно-оцінні аспекти, які охоплюють загальну оцінку твору та його

мовних засобів; лексика, що містить культурні позначення, яка має специфічні конотації, або переносні значення; символічні образи, що мають культурно визначену інтерпретацію; та реінтерпретація твору в інших формах мистецтва.

Розглянемо компонентний склад лінгвосоціокультурної компетентності в читанні, зокрема того сегменту цієї компетентності, який можна формувати засобами прецедентного поетичного твору. До таких компонентів відносимо:

1. Екстралінгвальні знання – знання енциклопедичного характеру про певні аспекти культури й побуту носіїв мови:

- знання країнознавчого характеру: про окремі особливості природного середовища, про національний характер носіїв мови, політичні особливості, історичні факти та події, про особливості різних груп населення, економічні особливості, духовні цінності, релігію, предмети побуту, повсякденне життя тощо; безумовно, ця інформація в поетичному творі представлена фрагментарно, проте вона може доповнювати уявлення про культуру і побут носіїв мови;

- фонові знання про художній твір та про його автора: час і місце написання, а також час і місце, описані в творі, світоглядна позиція автора, тема ідея твору;

- знання літературознавчого характеру: жанр твору, стиль твору, особливості композиції, віршова архітектура твору;

- знання про культурну реінтерпретацію твору – його вплив на різні види мистецтва, відображення в алюзіях та цитатах;

- знання прецедентних феноменів, образів-символів, значень культурно маркованої лексики.

2. Лінгвосоціокультурні уміння в читанні: уміння інтерпретації змісту твору, фактуальної інформації, а також

підтекстової та емотивно-оцінної інформації, яка є культурно маркованою.

3. Лінгвосоціокультурні навички: навички сприймання та розуміння культурно маркованих мовних одиниць: безеквівалентної лексики, фонові лексики, художніх тропів.

4. Аналітико-інтерпретаційні уміння та автономія: майбутній філолог має бути готовий здійснювати аналіз поетичних творів, володіти методикою аналізу, а також стратегіями інтерпретації художнього твору, які допоможуть визначати його зміст та сенс, розуміти різні типи інформації. Майбутній філолог має бути готовим до автономної аналітико-інтерпретаційної роботи з поетичним твором.

На основі аналізу праць Шовкового (2011), Башкирової (2024), Іванишина (2006) можна виокремити такі аналітико-інтерпретаційні уміння:

- застосування принципу герменевтичного кола, який полягає в тому, що глибина і повнота розуміння цілого залежить від розуміння його частин, і навпаки – розуміння частини стає можливим лише через розуміння цілого; отже, розуміння змісту та сенсу твору, жанру та стилю прямо пов'язане з усвідомленням його складових і позатекстових факторів; водночас, глибоке розуміння окремих образів, художніх засобів чи елементів неможливе без усвідомлення загальної картини твору, а також контексту, в якому він був створений; тож чим більше інформації про твір має читач, тим краще він розуміє його суть;

- використання академічної критики як основи для аналізу та інтерпретації твору (під час ідейно-тематичного, версифікаційного, біографічного та жанрового аналізів);

- опора на мовні засоби для проведення інформаційного аналізу твору;

- врахування контексту та сюжетних елементів твору для виконання

інформаційного, ідейно-тематичного, сюжетно-композиційного, пообразного та жанрового аналізу;

- аналіз позатекстуальних факторів, таких як час і місце написання твору, естетичні тенденції епохи, культурний контекст, аксіологія автора та читача (під час ідейно-тематичного, інформаційного, пообразного та біографічного аналізу);

- виявлення логічних зв'язків, залежностей та взаємозумовленостей між

елементами твору (під час ідейно-тематичного, інформаційного, пообразного та біографічного аналізів);

- порівняння оригіналу твору з його інтерпретацією в інших формах мистецтва (реінтерпретаційний аналіз).

Формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичних творів здійснюється також на засадах **герменевтичного підходу**, який "орієнтований на інтерпретацію текстів: метою навчання в межах цього підходу є формування інтерпретаційних умінь (тобто давати тлумачення окремим лексичним одиницям, змістовим одиницям тексту та смислу тексту), яке здійснюється шляхом вправлення в інтерпретації мовних одиниць та позамовних фактів, які містяться в тексті" (Сем'ян, 2019, с. 70). "У процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору процедурно використовуємо **герменевтичний** аналіз поетичного твору (розуміння його теми, змісту та ідеї, кола проблем (фактуальної, концептуальної та підтекстової інформації) на основі аналізу структури (композиційний аналіз), жанрової специфіки (жанровий аналіз), урахування життєпису, стилю, приналежності до літературної течії автора, аналіз впливу біографії письменника на вибір теми, мотивів, проблем, образів (біографічний аналіз), пообразний аналіз (аналіз та характеристика образів твору, функції образів, їхніх зв'язків);

лінгвокультурологічний аналіз (виявлення, аналіз та опис мовних одиниць, співвідносних з певним етнокультурним простором, які відображають національну картину світу носіїв мови)" (Беценко, 2017, с. 240-243; Іванишин, 2006). Окрім цього, для формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні слід додати реінтерпретаційний аналіз, який спрямований на аналіз поетичного твору в рецепції інших видів мистецтва (музики, живопису, архітектури, літератури, скульптури, театру і кіно). Цей аналіз допоможе студентам зрозуміти цінність поетичного твору для культури народу в цілому, усвідомити його місце та значущість в мистецькому просторі.

Під час інтерпретації поетичного твору спираємося на процедури, виділені Бахтіним (Bakhtin, 1986): визначення жанру, типу тексту, його стилістичних, змістових, композиційних, прагматичних особливостей; інтерпретація авторського задуму й інтенції, реконструкція авторського світогляду, структури свідомості, мовної особистості автора; визначення співвідношення тексту з адресатом, епохою, коли створювався текст, та епохою, в якій живе адресат; встановлення відношень тексту з інтеріоризованим буттям; встановлення відношень тексту з культурним контекстом; визначення семіотики тексту – опис тематичних блоків, концепції, підтексту, глибинного сенсу та мовних засобів їх репрезентації. Таким чином, об'єктами інтерпретації виступають інформативність тексту, модальність тексту та мовні засоби, які маніфестують названі вище категорії тексту.

Інформативність тексту пов'язують з його інформаційною насиченістю, зі здатністю тексту акумулювати інформаційні символи і коди. У процесі навчання читання інтерпретація тексту охоплює кілька видів інформації (Самочорнова, 2010; Селіванова, 2008), що дає змогу студентам глибше

зрозуміти не тільки поверховий зміст, а й більш складні аспекти твору. Змістовно-фактуальна інформація охоплює факти, події та процеси, що описані в тексті. Ця інформація може стосуватися реальних чи уявних подій, явищ або ситуацій. Вона є основою для побудови тексту, для створення в читача фактичної картини світу, на якій ґрунтується весь текстовий наратив.

Змістовно-концептуальна інформація розкриває індивідуальне авторське розуміння відношень між явищами, які описані у творі. Цей рівень аналізу відображає задум автора, його інтенцію, погляди та ідеї, які він намагається передати через описані факти. Тут важливим є з'ясування того, як автор бачить зв'язки між різними елементами твору та які концептуальні смисли він вкладав у свої слова, щоб донести

до читача свою точку зору. Змістовно-підтекстова інформація, яка охоплює імпліцитний зміст тексту, відображає приховану або неявну інформативну частину, що містять слова і висловлювання в тексті. Цей рівень ґрунтується на здатності мовних одиниць набувати асоціативних і конотативних значень, які можуть значно змінювати або доповнювати основний текст. Підтекстові значення часто стають основою для інтерпретацій, коли читач шукає додаткові сенси, які не висловлені прямо, але що допомагають розкрити глибину твору.

Важливою в інтерпретації є модальність твору, яка визначає ставлення автора до того, про що він повідомляє, і втілюється через оцінку та емотивність. Оцінка відображає ставлення автора, дійових осіб або навіть уявного читача до подій, явищ, персонажів чи їхньої поведінки. Вона може бути виражена через абсолютну шкалу ("добре – нейтрально – погано") або відносну ("краще – так само добре – так само нейтрально – так само погано – гірше"), що дозволяє точно передати

тональність і впливові аспекти тексту. Емотивність, у свою чергу, є складником модальності і передає емоційне ставлення автора або персонажів до описуваних явищ. Вона виявляється через емоційно марковані елементи тексту, або емоціогенні маркери, які актуалізують почуття та емоції реального чи змодельованого читача. Ці маркери мають суттєве значення, оскільки вони передають емоційний контекст, допомагаючи глибше сприймати тональність твору та психологічний фон (Селіванова 2008, 507). Таким чином, ми оперуємо ще одним типом інформації – *емотивно-оцінної*. Мовні засоби, зокрема лексика є ключем до розуміння усіх типів інформації. Тому слову як носію інформації під час герменевтичного та культурологічного аналізу слід приділяти особливу увагу. Саме воно відображає мову в її культураносній функції.

Відповідно до предмета нашого дослідження – формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні – аналізу та інтерпретації підлягають культурно марковані прошарки інформації та культурно марковані лексичні одиниці. Таким чином, організація навчання на засадах герменевтичного підходу передбачає таке:

- мета навчання – формування умінь аналізу та інтерпретації поетичних творів;
- основний спосіб досягнення цієї мети – вправлення в аналізі та інтерпретації;
- результат навчання – уміння аналізувати поетичний твір, уміння інтерпретувати різні види інформації;
- процедура – застосування різних видів аналізу, зокрема герменевтичного та лінгвокультурологічного;
- об'єктами навчання є фактуальна, концептуальна, емотивно-оцінна, підтекстова інформація, а також мовні засоби, які репрезентують цю інформацію в тексті.

Комунікативний підхід як один із ключових до навчання іноземної мови

передбачає орієнтацію на комунікативний складник навчального процесу. "Суть комунікативного підходу полягає у тому, щоб передати студентам не знання про мову як систему, а озброїти їх мовленнєвими вміннями і навичками для практичного застосування у будь-якій іншомовній мовленнєвій ситуації" (Король, 2012, с. 133). У межах комунікативного підходу навчання комунікації здійснюється у самій комунікації (Demirezen, 2011); відповідно, результатом навчання є здатність та готовність здійснювати комунікацію іноземною мовою в різних сферах – професійних та побутових. Змістом навчання є мовні знання, мовні та мовленнєві навички, мовленнєві вміння, мовленнєві стратегії, лінгвосоціокультурні знання, навички та вміння.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні на засадах комунікативного підходу передбачає:

1) формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору як сегмента комунікативної компетентності та компетентності в читанні зокрема;

2) інтегрування навчання читання з продуктивним мовленням – монологічним та діалогічним на різних етапах роботи з поетичними твором;

3) формування означеної компетентності інтегровано як з читанням, так і з говорінням (хоча читання є ключовим і основний акцент робиться на нього);

4) формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні я шляхом вправлення в читанні як ключовому видів мовленнєвої діяльності, а також додатково – в говорінні;

5) формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичних творів з використанням автентичних поетичних творів.

6) об'єктами контролю є вміння читання, розуміння та інтерпретація культурно маркованої інформації тексту, визначення культурно маркованих мовних одиниць.

Отже, формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору має бути інтегроване в мовленнєву діяльність студентів.

Лінгвосоціокультурний підхід є підґрунтям концепцій, орієнтованих на інтегроване вивчення мови і культури (Пахомова та Сенченко, 2013; Осадча, 2018; Конотоп, 2020; Клімчук, 2020). Згідно з Хуні та Буджелалем (Khouni & Boudjelal, 2019), суть цього підходу полягає в навчанні мови в аспекті її культураносної функції, адже "мова є відображенням культури, "мова глибоко вплинула на культуру, і висловлювання навряд чи можуть бути вільними від будь-яких культурних інтерпретацій", "мова втілює й символізує культурну реальність". Вивчення мови і культури згідно з Гао (Gao, 2006) – взаємозумовлені і взаємозалежні процеси.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору в аспекті лінгвосоціокультурного підходу передбачає, що:

1) об'єктами навчання є культурно марковані одиниці різних рівнів: лексичні одиниці, надфразові єдності (текстеми), текст загалом;

2) через культурно марковані одиниці відбувається пізнання культури народу, мову якого вивчають;

3) поетичний твір містить фактуальну інформацію країнознавчого характеру і є засобом формування країнознавчих знань;

4) поетичний твір у розрізі його культурної реінтерпретації слугує стимулом у розширенні додаткових знань культурологічного характеру;

5) поетичний твір є засобом формування навичок сприймання, розуміння та використання в мовленні культурно маркованих лексичних одиниць;

6) поетичний твір є засобом формування літературознавчих знань;

7) поетичний твір є засобом формування знань культурних концептів та архетипів культури народу, мова якого вивчається;

8) поетичний твір є засобом формування знань про моральні цінності, світогляд народу; умінь розуміння емотивно-оцінної інформації;

9) поетичний твір є засобом формування умінь інтерпретувати концептуальну та підтекстову інформацію, яка є культурно маркованою.

Таким чином, в контексті лінгвокраїнознавчого підходу поетичний твір стає засобом формування екстралінгвальних країнознавчих знань, а також навичок та вмінь, пов'язаних зі сприйманням, розумінням та використанням у продуктивному мовленні культурно маркованих мовних одиниць – лексем, текстом та цілих текстів.

Принципи навчання – засадничі положення, на які спирається процес навчання. Аналіз наукової літератури дав можливість визначити принципи формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору.

Принцип автентичного характеру мовних матеріалів полягає в тому, що для ефективного навчання необхідно використовувати автентичні поетичні твори, які стали прецедентними в культурному контексті. Автентичні поетичні твори є не просто літературними творами, а й глибокими культурними феноменами, що в найбільш концентрованій формі відображають дух народу. Вони втілюють своєрідність історичного та культурного розвитку, психічного ладу нації. Ці твори є частиною мовної картини світу, яка відображає не лише словесні елементи, але й глибші аспекти: культуру, історію, моральні та етичні норми, ідеали та цінності певного суспільства. Поетичний

твір в цьому контексті стає важливим джерелом для розуміння психології народу, його взаємодії з навколишнім світом та внутрішніх духовних пошуків. Завдяки цьому принципу, студенти не лише опановують мовні конструкції, а й занурюються в глибину культурної традиції, що лежить в основі цих текстів.

Відповідно до *принципу орієнтації на формування компетентності* навчання читання поетичних творів має здійснюватися не лише як набуття студентами знань, навичок та вмінь, а як формування компетентності, тобто здатності до автономної діяльності, пов'язаної з читанням, аналізом та інтерпретацією поетичних творів загалом та культурно маркованої інформації у поетичних творах зокрема. Студенти мають розуміти об'єкти та процедуру аналізу й інтерпретації твору, володіти вміннями вирішення складних інтерпретаційних та аналітичних завдань.

Принцип взаємопов'язаного навчання мови і культури передбачає, що формування лінгвосоціокультурних знань, навичок та умінь відбувається через читання автентичних поетичних творів, які є джерелом лінгвосоціокультурної інформації. У процесі роботи з текстами студенти отримують країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання, оскільки твори відображають культурні особливості, історичний контекст, соціальні норми, характерні для певної нації чи мовної спільноти. Важливим аспектом є також опрацювання культурно маркованих лексичних одиниць, які несуть специфічну інформацію про культуру, традиції та світогляд. Таким чином, цей принцип реалізується через інтегроване формування не лише мовленнєвих умінь, а й здатності до глибокого розуміння культурного контексту, що дозволяє студентам комплексно освоювати мову та культуру одночасно.

За *принципом урахування рідної мови та культури* слід визнавати, що

турецька й українська культури мають суттєві розбіжності, які відображаються як у мовних засобах, так і в текстах. Кожна культура має свої специфічні об'єкти, що визначають унікальні особливості лексики та концептів. Це означає, що в турецькій мові існує безеквівалентна лексика, яка позначає поняття, що не мають точних відповідників в українській мові, що створює важливі лінгвокультурні відмінності. Лексичні одиниці турецької мови можуть мати специфічні конотації, що призводить до певної асиметрії між прямими та переносними значеннями слів у двох мовах. Крім того, система образів, концептів і духовних цінностей у цих культурах суттєво відрізняється, що також впливає на спосіб вираження думок в кожній з мов. Саме на цих культурних відмінностях має будуватися система формування лінгвосоціокультурної компетентності. Це означає, що студенти повинні розуміти не лише лексичні та граматичні особливості мов, а й культурні особливості, які визначають способи спілкування, мислення і взаємодії в різних соціокультурних контекстах. Тому врахування цих культурних відмінностей є необхідною умовою для успішного навчання та глибшого розуміння мовних і культурних феноменів.

Принцип розвитку креативності студентів передбачає, що лінгвосоціокультурна компетентність майбутнього філолога вимірюється не лише глибиною аналізу художнього твору, а й здатністю аналізувати та синтезувати різноманітну інформацію, створюючи новий мисленнєвий продукт (Сем'ян, 2019). Це означає, що студенти мають можливість не лише дотримуватися встановлених інтерпретаційних канонів літературознавства, а й розвивати власне бачення твору, відкриваючи нові аспекти та контексти. Згідно з цим принципом, допускається варіативне тлумачення культурно маркованих

мовних одиниць, таких як слова-символи, конотативні вирази та інші елементи, що несуть підтекстову, концептуальну та емотивно-оцінну інформацію. Це дає студентам свободу для творчої роботи з текстом, стимулюючи їх здатність до критичного мислення, формування оригінальних інтерпретацій та аналізу багатогранності художнього змісту.

Відповідно до *принципу комунікативної спрямованості навчання* формування лінгвосоціокультурної компетентності відбувається одночасно з розвитком вмінь читання та говоріння (говоріння на післятекстовому етапі). Студенти отримують інформацію з автентичних поетичних текстів, що містять країнознавчі та лінгвокраїнознавчі відомості, і використовують цю інформацію в продуктивному мовленні під час обговорення прочитаних творів. Навчання читання має бути спрямоване на розвиток мовленнєвої діяльності.

Згідно з *принципом опори на мовні одиниці*, лексична одиниця є основним носієм лінгвосоціокультурної інформації в поетичному творі. Слово не тільки передає фактуальну інформацію, але й несе підтекстову та емотивно-оцінну складову семантики, що робить слово важливим інструментом для розкриття глибини змісту твору. Під час аналізу поезії необхідно приділяти особливу увагу саме слову, оскільки воно є тим елементом, через який відбувається комунікація між автором і читачем. Особливо важливу роль відіграє культурно маркована лексика, яка охоплює безеквівалентні слова, конотативні вирази, слова-символи та художні тропи. Такі мовні одиниці здатні втілювати специфічні культурні, історичні та емоційні контексти, що дозволяє глибше зрозуміти не тільки зміст твору, а й культурні реалії та соціальні явища, які в ньому відображені. Вивчення цих лексичних одиниць дозволяє краще розкривати не лише експліцитний зміст, а

й глибокий підтекст твору, що є важливим для розвитку лінгвосоціокультурної компетентності.

Принцип залучення додаткових джерел інформації. Цей принцип полягає в тому, що читання та розуміння поетичного твору неможливе без врахування контексту, що виходить за межі самого тексту. Для глибокого розуміння змісту, сенсу, підтексту та модальності твору важливими є пресупозиційні та екстралінгвальні знання. Ми дотримуємося переконання, що чим більше інформації про поетичний твір – історичної, біографічної, культурно-світоглядної, літературознавчої – має читач, тим повніше і глибше він розуміє твір. Отримання додаткової інформації має здійснюватися через вивчення різноманітних джерел, таких як наукові статті, історичні документи, коментарі, літературознавчі праці, а також культурні та соціологічні дослідження. Це розширює горизонти розуміння твору і дозволяє читачеві вловити його багатозначність, а також зв'язок із іншими літературними творами та культурними явищами. Такий підхід сприяє більш комплексному і всебічному аналізу, що розкриває не лише текст, але й контекст його існування в більш широкому культурному та історичному просторі.

Принцип попереднього вивчення культурного контексту поетичного твору. Цей принцип полягає в тому, що перед читанням поезії студенти повинні ознайомитись з історико-культурними передумовами її створення, світоглядними позиціями автора, основними літературними характеристиками твору, а також місцем поезії в літературному та культурному процесі народу-носія мови. Знання про культурний контекст дозволяє глибше осмислити зміст поезії, розкриваючи її значення не тільки в межах самого твору, а й у більш широкому соціально-історичному контексті, а також її вплив на

літературний процес і національну культуру.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору здійснюється на засадах компетентнісного, комунікативного, лінгвосоціокультурного та герменевтичного підходів, принципів автентичного характеру мовних матеріалів, орієнтації на формування компетентності, взаємопов'язаного навчання мови і культури, урахування рідної мови та культури, розвитку креативності студентів, комунікативної спрямованості навчання, опори на мовні одиниці, залучення додаткових джерел інформації, попереднього вивчення культурного контексту поетичного твору. Перспективою подальших досліджень може бути розроблення авторської технології формування лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору на основі описаних підходів та принципів навчання.

Список використаних джерел

Авраменко, Б. (2022). Система вправ з навчання фонетики турецької мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 48(1), 138-141. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-20>

Андрущенко, Д. Ю. (2021, 19 березня). Використання скоромовок для формування фонетичних навичок на заняттях з турецької мови [Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції]. Сходознавство. Актуальність та перспективи (с.78-81). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С Сковороди. Україна. <https://bit.ly/3FpsCR3>

Бачинська, І. А. (2016) *Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетенції учнів старшої школи*. [Дис. ...канд. пед. наук]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Бец, І. О., Бец, Ю. І. (2019). Розвиток мовленнєвих умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників на заняттях з турецької мови для

професійних потреб. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 4.

Беценко, Т. П. (2017). Види аналізу художнього тексту. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 64(2), 239-244. <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2017.64.9707>

Гадамер, Г.-Г. (2000). *Істина і метод. Герменевтика I. Основи філософської герменевтики. Том 1* (перек. з нім.). Юніверс.

Джигора, Н. О. (2019, 18 квітня). Сучасні підходи до навчання турецької мови в концепті Нової української школи. У Г. О. Васьківська (Ред.), *Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи. Матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, (с. 139–142). Фенікс.

Ерсьозоглу, Р. (2017). Навчання турецької мови українських студентів шляхом долучення їх до турецьких традицій. *Педагогічний альманах*, 35, 115–122.

Іванишин, В. (2006). *Інтерпретація літературного твору*. <http://dontsov-nic.com.ua/interpretatsiya-literaturnoho-tvoru/>

Кіндрась, І. В. (2016). *Навчання усного турецького монологічного мовлення студентів мовних спеціальностей (початковий рівень)* [Дис. ... канд. пед. наук.]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Клімчук, Ю. В. (2020). *Формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів старших класів на уроках англійської мови*. Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Конотоп, О. (2020). Сучасні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англійської навчально-стратегічної компетентності. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія педагогіка та психологія*, 33, 39-46. <https://doi.org/10.32589/2412-9283.33.2020.221676>

Король, С. В. (2012). Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов. *Педагогічний дискурс*, 11, 133-136.

Корчинська, Н. М. (2021, 23 квітня). *Еклектичний метод у викладанні турецької мови* [Матеріали XI міжвузівської науково-практичної інтернет-конференції]. Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права (с. 58–60). Київ, Національна академія внутрішніх справ, Україна.

Осадча, Н. В. (2018). *Формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англійському читанні на уроках країнознавства* [Дис. ... канд. пед. наук.]. Київський національний лінгвістичний університет.

Покровська, І.Л. (2021). *Освітня-наукова програма: Східна філологія західноєвропейська мова та переклад турецька мова і література. Рівень вищої освіти: другий (магістерський)*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. <https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/mahistra-oor-pnd-den/035-068-m-sfzpt/>

Пахомова, Т. О., Сенченко, Я. С. (2013). Формування англійської комунікативної компетентності студентів-філологів в умовах лінгво-соціокультурного підходу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*, 1, 59-64.

Рижанкова, Д. В. (2014). Методика викладання турецької мови на початковому етапі. *Мовні і концептуальні картини світу*, 47(2), 242–256.

Самочорнова, О. А. (2010). Інформаційна насиченість та інформативність тексту. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 52, 225-228.

Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Довкілля-К.

Сем'ян, Н. В. (2019). *Формування у майбутніх філологів англійської лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору*. [Дис. ... канд. пед. наук.]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Скразловська, І. А., Прокопчук, К. С. (2021, 19 березня). *Жанрові особливості турецьких мані та способи їх використання на заняттях з турецької мови* [Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції]. Сходознавство. Актуальність та перспективи (с.96-98). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С Сковороди. Україна. <https://bit.ly/3FpsCR3>

Стопар-Аяр, Г. Ю. (2020). *Освітньо-професійна програма: Турецька мова і література та переклад, англійська мова. Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. <https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/bak-opysy-op-ta-proh-nd/014-029-b-t/>

Фатьянова, К. (2022, 6 травня). *Принципи відбору матеріалів для домашнього читання при вивченні турецької мови* [Матеріали III міжнародної науково-методичної конференції]. Сходознавство. Актуальність та перспективи (с. 140–142). Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Україна.

Шовковий, В. М. (2011). *Методична система навчання давньогрецької мови майбутніх філологів на засадах герменевтичного підходу* [Дис. ... докт. наук.]. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

Шовковий, В., Валентон, І., Друженко, Т., Сем'ян, Н. (2021). Сучасні підходи та принципи навчання іноземних мов у ЗВО. У В. Шовковий (Ред.), *Методика навчання іноземних мов у закладах вищої освіти: Колективна монографія* (с. 5–13). Лів-принт.

Ягупов, В., Свистун, В. (2007). Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, 71, 3-8.

Baizhanova, A. (2020). Competency-based approach in methodology of foreign language teaching. *Bulletin of Aktobe Regional University named after K. Zhubanov*, 3(61), 80-86. <https://bit.ly/3SVpTlo>

Bakhtin, M. M. (1986). *Speech genres and other late essays* (V. W. McGee, Trans.; C. Emerson & M. Holquist, Eds.). University of Texas Press. https://archive.org/stream/SpeechGenresAndOtherLateEssays/Speech+Genres+and+Other+Late+Essays_djvu.txt

Boas, F. (2015). *The mind of primitive man*. Forgotten Books.

Chelli, S., & Khouni, W. (2011). The competency-based approach in high education. *Revue Elwahat*, 3(2), 91-105. <https://asjp.cerist.dz/en/article/13755>

Demirezen, M. (2011). The foundations of the communicative approach and three of its applications. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 7(1), 57-71. <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/104/104>

Gao, F. (2006). Language is culture: On intercultural communication. *Journal of Language and Linguistics*, 5(1), 58-68.

Khouni, O., & Boudjelal, A. (2019). Introducing the target language culture to EFL learners to enhance sociocultural competence. *Arab World English Journal*, 10, 438-447. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3466046>.

Makulova, A. T., Alimzhanova, G. M., Bekturganova, Z. M., Umirzakova, Z. A., Makulova, L. T., & Karymbayeva, K. M. (2015). Theory and practice of competency-based approach in education. *International Education Studies*, 8(8), 183-192. <https://doi.org/10.5539/ies.v8n8p183>

References

Avramenko, B. (2022). Systema vprav z navchannia fonetyky turets'koi movy [Exercise system for teaching Turkish phonetics]. *Aktualni Pytannia Humanitarnykh Nauk*, 48(1), 138-141. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-20> (In Ukrainian).

Andrushchenko, D. (2021, March 19). *Vykorystannia skoromovok dlia formuvannia fonetychnykh navychok na zaniattiakh z turets'koi movy* [Using tongue twisters to develop phonetic skills in Turkish classes] [Conference proceedings of the II International Scientific and Methodological

Conference]. *Oriental Studies. Relevance and Prospects* (pp.78-81). HS Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine. <https://bit.ly/3FpsCR3>. (In Ukrainian).

Bachynska, I. A. (2016) *Formuvannia anhlo-movnoi linhvoso-sotsiokulturnoi kompetentsii uchniv starshoi shkoly*. [Formation of English-language linguo-sociocultural competence among senior school students]. [PhD thesis]. Taras Shevchenko National University of Kyiv. (In Ukrainian).

Baizhanova, A. (2020). Competency-based approach in methodology of foreign language teaching. *Bulletin of Aktobe Regional University named after K. Zhubanov*, 3(61), 80-86. <https://bit.ly/3SVpTlo>

Bakhtin, M. M. (1986). *Speech genres and other late essays* (V. W. McGee, Trans.; C. Emerson & M. Holquist, Eds.). University of Texas Press. https://archive.org/stream/SpeechGenresAndOtherLateEssays/Speech+Genres+and+Other+Late+Essays_djvu.txt

Bashkyrova, O. (2024). Model analizu modernistskoi novely u protsesi pidhotovky studentiv osvithnikh spetsialnostei do vykladannia v serednii shkoli. [Model for analyzing modernist novels in the process of preparing students of educational specialties for teaching in secondary school.] *Ars Linguodidacticae*, 14(2), 22–38. <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2024.2.02> (In Ukrainian)

Bets, I. O., & Bets, Yu. (2019). Rozvytok movlennievkykh umin u maibutnykh ofitseriv-prykordonnykh na zaniattiakh z turets'koi movy dlia profesiynykh potreb [Development of language skills in future border officers in Turkish language classes for professional purposes]. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Derzhavnoi Prykordonnoi Sluzhby Ukrainy*, 4. (In Ukrainian).

Betsenko, T. P. (2017). Vydny analizu khudozhnogo tekstu. [Types of Literary Text Analysis]. *Bulletin of Lviv University. Philological Series*, 64 (2), 239-244. <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2017.64.9707>. (In Ukrainian).

Boas, F. (2015). *The mind of primitive man*. Forgotten Books.

Chelli, S., & Khouni, W. (2011). The competency-based approach in high education. *Revue Elwahat*, 3(2), 91-105. <https://asjp.cerist.dz/en/article/13755>

Demirezen, M. (2011). The foundations of the communicative approach and three of its applications. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 7(1), 57-71. <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/104/104>

Dzhyhora, N. O. (2019). Suchasni pidkhody do navchannia turets'koi movy v kontsepsi Novii ukrainskii shkoli [Modern approaches to teaching Turkish in the context of the New Ukrainian School]. In H. O. Vaskivska (Ed.), *Osvita XXI stolittia: teoriia, praktyka, perspektyvy: Materialy Pershoi mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi*

internet-konferentsii. *Dydaktyka: teoriia i praktyka* (pp. 139–142). Fenyks. (In Ukrainian).

Ersyozoglu, R. (2017). Navchannia turetskoi movy ukrainskykh studentiv shliakhom doluchennia yikh do turets'kykh tradytsii [Teaching Turkish to Ukrainian students through immersion in Turkish traditions]. *Pedagogical Almanac*, 35, 115–122. (In Ukrainian).

Fatianova, K. (2022, May 6). *Pryntsyipy vidboru materialiv dlia domashnoho chytannia pry vyvchenni turets'koi movy* [Principles of selecting materials for home reading in Turkish language learning]. [Materials of the III International Scientific and Methodological Conference]. Oriental Studies: Relevance and Prospects. (pp. 140–142). Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda, Ukraine. (In Ukrainian).

Gao, F. (2006). Language is Culture: On Intercultural Communication. *Journal of Language and Linguistics*, 5(1), 58–68.

Hadamer, H.-H. (2000). *Istyna i metod. Hermenevtyka I. Osnovy filosofskoi hermenevtyky* (Vol.1) [Truth and Method. Hermeneutics I. Fundamentals of Philosophical Hermeneutics] (trans. from German). Yunivers. (In Ukrainian).

Iahupov, V., & Svystun, V. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity. [Competency-based approach to training specialists in the higher education system]. *Naukovi Zapysky. Pedagogichni, Psykholohichni Nauky ta Sotsialna Robota*, 71, 3–8. (In Ukrainian)

Ivanyshyn, V. (2006). *Interpretatsiia literaturnoho tvoruv* [Interpretation of a literary work]. <http://dontsov-nic.com.ua/interpretatsiya-literaturnoho-tvoruv/> (In Ukrainian).

Khouni, O., & Boudjelal, A. (2019). Introducing the target language culture to EFL learners to enhance sociocultural competence. *Arab World English Journal*, 10, 438–447. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3466046>.

Kindras, I. V. (2016). *Navchannia usnogo turetskoho monolohichnoho movlennia studentiv movnykh spetsialnostei (pochatkovyi riven)* [Teaching Turkish monologue speech to language students (elementary level)] [PhD thesis]. Kyiv Taras Shevchenko National University of Kyiv. (In Ukrainian).

Klimchuk, Y. V. (2020). *Formuvannia linhvotsiokulturnoi kompetentnosti uchniv starshykh klasiv na urokakh anhliiskoi movy*. [Formation of linguo-sociocultural competence among senior high school students in English lessons]. *Zhytomyr State University named after Ivan Franko*. (In Ukrainian).

Konotop, O. (2020). Suchasni pidkhody do formuvannia u maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly anhlo-movnoi navchalno-stratehichnoi kompetentnosti. [Modern approaches to the formation of English-language educational-strategic competence among future primary school teachers].

Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: Pedagogy and Psychology, 33, 39–46. (In Ukrainian).

Korchynska, N. M. (2021, April 23). *Eklektchnyi metod u vykladanni turetskoi movy* [Eclectic method in teaching Turkish] [Materials of the XI Interuniversity Scientific and Practical Online Conference]. *Inshomovna Pidhotovka Pratsivnykiv OVS ta Fakhivtsiv iz Prava* (pp. 58–60). Kyiv, National Academy of Internal Affairs, Ukraine. (In Ukrainian).

Korol, S. V. (2012). Komunikatyvnyi pidkhid u navchanni inozemnykh mov. [Communicative approach in foreign language learning]. *Pedagogical Discourse*, 11, 133–136. (In Ukrainian).

Makulova, A. T., Alimzhanova, G. M., Bekturganova, Z. M., Umirzakova, Z. A., Makulova, L. T., & Karymbayeva, K. M. (2015). Theory and practice of competency-based approach in education. *International Education Studies*, 8(8), 183–192. <https://doi.org/10.5539/ies.v8n8p183>

Osadcha, N. V. (2018). *Formuvannia u starshoklasnykiv linhvotsiokulturnoi kompetentnosti v anhlo-movnomu chytanni na urokakh krainoznavstva*. [Formation of linguo-sociocultural competence among senior high school students in English-language reading during country studies lessons] [PhD thesis]. Kyiv National Linguistic University. (In Ukrainian).

Pokrovska, I. L. (2021). *Osvitno-profesiina prohrama: turetska mova i literatura ta pereklad, anhliiska mova. Riven vyshchoi osvity: dryhii (mahisterskyi)*. [Educational and professional program: Turkish language and literature and translation, English language. Master's degree]. Taras Shevchenko National University of Kyiv. <https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/mahistroop-pnd-den/035-068-m-sfzpt/>. (In Ukrainian).

Pakhomova, T. O., & Senchenko, Y. S. (2013). Formuvannia anhlo-movnoi komunikativnoi kompetentnosti studentiv-filolohiv v umovakh linhvotsiokulturnoho pidkhodu. [Formation of English-language communicative competence in philology students under the linguo-sociocultural approach]. *Bulletin of Dnipropetrovsk Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology*, 1, 59–64. (In Ukrainian).

Ryzhankova, D. V. (2014). *Metodyka vykladannia turets'koi movy na pochatkovomu etapi* [Methods of teaching Turkish at the beginner level]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 47(2), 242–256. (In Ukrainian).

Samochnova, O. A. (2010). Informatsiina nasychenist ta informatyvnist tekstu. [Information density and informativeness of text]. *Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko*, 52, 225–228. (In Ukrainian).

Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problem*. [Modern linguistics: directions and problems]. Dovkillya-K. (In Ukrainian).

Semian, N. V. (2019) *Formuvannia u maibutnikh filolohiv anhlo-movnoi linhvotsiokulturnoi*

kompetentnosti v chytanni zasobamy poetychnoho tvoruv [Formation of English-language linguo-sociocultural competence among future philologists through reading poetry] [PhD thesis]. Taras Shevchenko National University of Kyiv. (In Ukrainian).

Shovkovyi, V. M. (2011). *Metodychna systema navchannia davnohretskoi movy maibutnikh filolohiv na zasadakh hermenevtychnoho pidkhodu* [Methodological system for teaching Ancient Greek to future philologists based on the hermeneutic approach] [Doctoral dissertation]. National Pedagogical Dragomanov University. (In Ukrainian).

Shovkovyi, V., Valenton, I., Druzhchenko, T., & Semian, N. (2021). Suchasni pidkhody ta pryntsyipy navchannia inozemnykh mov u ZVO [Modern approaches and principles of teaching foreign languages in HEIs]. In V. Shovkovyi (Ed.), *Metodyka navchannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity* (pp. 5–13). Liv-prynt. (In Ukrainian).

Skrazlovska, I. A., & Prokopchuk, K. S. (2021, March 19). *Zhanrovi osoblyvosti turetskykh mani ta sposoby yikh vykorystannia na zaniattiakh z turetskoi movy* [Conference proceedings of the II international scientific and methodological conference]. Oriental Studies. Relevance and Prospects (pp.96-98). HS Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine. <https://bit.ly/3FpsCR3>. (In Ukrainian).

Stopar-Aiar, H. Y. (2020). *Osvitno-profesiina prohrama: Turetska mova i literatura ta pereklad, anhliiska mova. Riven vyshchoi osvity: pershyi (bakalavrskyi)*. [Educational and professional program: Turkish language and literature and translation, English language (Bachelor level)]. Taras Shevchenko National University of Kyiv. <https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/bak-opysy-op-ta-proh-nd/014-029-b-t/>. (In Ukrainian).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.04.25

Прорецензовано / Reviewed: 20.04.25

Схвалено до друку / Accepted: 20.05.25

Pavlo Poliukhovych (Ukraine)
ORCID ID: 0009-0000-0550-760X

APPROACHES AND PRINCIPLES FOR DEVELOPING LINGUO-SOCIOCULTURAL COMPETENCE OF TURKOLOGY STUDENTS IN READING THROUGH POETRY

Background. Training future Turkish language specialists is a vital and promising direction in education, driven by the need to foster cooperation between Ukraine and the Republic of Turkey across various sectors. The Turkish language reflects a rich cultural context, and many aspects of its vocabulary, grammar, and phraseology are shaped by historical, social, and religious influences. This cultural context is particularly evident in poetry, as it reflects the worldview, social norms, historical events, and cultural values of the people who create it. Poetic texts embody not only the author's personal viewpoint but also a collective culture transmitted through language, symbols, imagery, and metaphors. Each poetic work contains cultural markers that form part of the linguistic worldview, helping readers grasp the depth of national identity, traditions, religious beliefs, and social dynamics. Therefore, poetry serves as an effective means for developing Turkish-language linguo-sociocultural competence in reading.

One of the primary tasks in developing such competence in Turkology students is to define the teaching approaches and principles that have not yet been the subject of focused research. Hence, the demand for Turkology specialists with a high level of communicative and linguo-sociocultural competence, and the lack of academic studies addressing the approaches and principles for developing Turkish-language linguo-sociocultural competence in reading through poetic texts in Ukrainian students are key factors that determine the relevance of this publication.

The purpose of this article is to outline the approaches and principles for developing linguo-sociocultural competence in reading in students of Turkic studies through the use of poetic texts.

Results and discussion. An approach to learning is understood as "a global and systemic organization and self-organization of the educational process, which encompasses all of its components, and, first and foremost, the subjects of pedagogical interaction – the teacher and the student" (Methods of Teaching, 2021: 5). Thus, a learning approach defines the fundamental principles of the process: the goals and expected outcomes, the content of the learning material, methods and techniques, technologies, as well as the means, forms, and objects of assessment. It shapes the strategy for organizing and implementing the process of foreign language instruction.

The key approaches to developing Turkish-language linguo-sociocultural competence in reading in philology students are the competency-based, communicative, linguo-sociocultural, and hermeneutic approaches.

Keywords: teaching approaches, teaching principles, teaching of the Turkish language, poetic text, linguo-sociocultural competence.

BIO

Pavlo Poliukhovych, postgraduate student in the PhD program "Theory of education and teaching foreign languages and literatures methodology", Taras Shevchenko National University of Kyiv

His research interests include teaching Turkish as a foreign language, developing students' linguistic and sociocultural competence, and translation.

E-mail: poluhovych.pavel@gmail.com

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в дослідженні, в аналізі й інтерпретації даних, в описі результатів дослідження, у схваленні публікації до друку.

The author has declared no conflicts of interest. Sponsors were not involved in the research, data analysis, interpretation, writing, or publication approval process